

AZ ÖNKÉNTESSÉGRŐL ANDRAGÓGIAI NÉZŐPONTBÓL

BARTAL ANNA MÁRIA¹

D. Babos Zsuzsanna (2026): *Híd az önkéntesség és a munkaerőpiac között. Az önkéntesség szerepe a tanulás, a kompetenciafejlődés és a munkaerőpiaci átmenetek rendszerében.* Budapest: ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar.²

EGYIK SZEMÜNK NEVET, A MÁSIK KICSIT SÍR

Az egyik szemünk azért nevet, mert hiánypótló és tartalmas könyv jelent meg 2026 májusában, és végre olvashatunk egy átfogó művet az önkéntességről andragógiai nézőpontból. Nem mellesleg ez a nézőpont azt is jól bizonyítja, hogy az önkéntesség-kutatás milyen interdiszciplináris megközelítésekre ad lehetőséget. Az interdiszciplináris megközelítés – ahogy a kötet alcíme is jelzi – most tanuláselméleti, kompetenciafejlődési és -fejlesztési, valamint munkaerőpiaci szempontból gazdagítja azt a széles szakirodalmi bázist, amin ma a hazai önkéntesség kutatása, elemzése áll.

A szerző értelmezésében a – címben is megjelenő – híd szerepet az önkéntesség és a munkaerőpiac között azok a kompetenciák töltik be, „amelyek az önkéntesség során alakulnak ki, és amelyek képesek »átfordulni« a munkaerőpiac számára is értelmezhető tudásokká, készségekké és attitűdökké.” (D. Babos 2026:10). Mindez azt is jelenti, hogy a könyv arra teszi a hangsúlyt, hogy az önkéntesség milyen funkciót tölt be az informális és nemformális tanulás színterein.

Kiknek íródott ez a könyv? A mű célcsoportjának elsősorban azokat a humán szakembereket, felsőoktatásban tanuló és gyakorló közösség-szervezőket, valamint a közösségek facilitátorait jelöli meg, akik munkájuk során kapcsolatba kerülnek önkéntesekkel vagy önkéntes

¹ Bartal Anna Mária (PhD), szociálpolitikus-szociológus, az Önkéntes Szemle főszerkesztője.

² A könyv elektronikus elérhetősége: https://www.eltereader.hu/media/2026/05/D_BABOS.pdf

programokat szerveznek akár a közművelődés intézményeiben, akár a civil-nonprofit szektor szervezeteiben. Számukra az önkéntesmenedzsment, a motiváció- és kompetenciafejlesztés, valamint a tanulási folyamatok megértése kulcsfontosságú szakmai tudást, kompetenciát jelent (D. Babos 2026:9).

Amiért a másik szemünk kicsit sír, annak oka az, hogy ennek a könyvnek már legalább hat évvel ezelőtt meg kellett volna jelennie, hiszen az alapját D. Babos Zsuzsanna 2019-ben megvédett doktori disszertációja képezi. Így a 2026-ban megjelent kötet tulajdonképpen a nemzetközi és hazai önkéntesség, illetve az élethosszig tartó tanulás 2017-ig tartó folyamatainak és fejlődésének retrospektív elemzéseként értékelhető.

Ugyanakkor a könyv egyrészt kiválóan alkalmas az önkéntesség és a tanuláselmélet, a kompetenciafejlesztés kapcsolatának felfedezéséhez az andragógia szakos hallgatók, valamint a közösség szervezők és facilitátorok oktatásában. Másrészt az önkéntesekkel dolgozó civil-nonprofit szervezeti vezetőknek és önkéntes-koordinátoroknak kínál hasznos szakmai támpontokat a közösség szervezés és a tudásalapú önkéntesség mintázatainak megértéséhez. Csak biztatni tudjuk a szerzőt, hogy mielőbb írja meg folytatást, hiszen gyorsan változó korunkban – és különösen 2020 óta eltelt hat évben – olyan folyamatok indultak el, amelyek új kihívások elé állítják a közösség szervezőket, valamint az önkéntesekkel foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek vezetőit, koordinátorait. De új kihívások jelentek meg a munkaerőpiacon is, különösen az offline és online munka világa terén, amelyek hangsúlyeltolódásokat idézhetnek elő az önkéntesség révén létrejött és konvertálható tudások, készségek és attitűdök terén is.

A KÖNYV FŐBB TÉMAKÖREI

A könyv első három fejezete az önkéntesség és az élethosszig tartó tanulás, mint értelmezési keret főbb alapvetéseivel foglalkozik. Ennek MENTÉN egyrészt szól az önkéntesség átalakuló értelmezésről, fogalmi és definíciós megközelítéseiről, a formális és informális, valamint a hagyományos és új típusú önkéntességről, illetve értelmezési keretként foglalkozik a tanulás, a kompetenciafejlődés munkaerőpiaci relevanciájával is. A szerző e fejezetben behatóan elemzi a nemzetközi szakirodalom mellett a 2017-ig fellelhető, magyar önkéntességgel kapcsolatos elméleti és kutatási eredményeket is.

A második fejezet az élethosszig tartó tanulás fogalmát és jelentőségét mutatja be, majd ezt köti össze az önkéntességgel. E témát kifejezetten ajánljuk azoknak a civil-nonprofit szervezeti vezetőknek és önkéntes-koordinátoroknak, akiket érdekel az önkéntességnek a tanulással, a kompetenciákkal való mélyebb elméleti összefüggései is.

A harmadik fejezet ismételten visszatér az önkéntesség témájához egy mélyebb, áttekintő elemzés keretében. Részletesen bemutatja a történeti előzményeket, a különböző elemzési szinteken használatos definíciókat, az európai uniós és a magyar szakpolitikai keretrendszert. Általános az egyetértés abban, hogy a magyar önkéntesség fejlődésében meghatározó momentum volt az Önkéntesség Európai Éve 2011-ben. Az ezzel foglalkozó fejezet érdeme, hogy részletesen bemutatja az európai év direktívájához vezető utat az Európai Gazdasági- és Szociális Bizottságban, illetve azt is fókuszba helyezi, hogy e folyamatban milyen hangsúlyt kapott az élethosszig tartó, a formális és informális tanulás szerepének felértékelődése.

Valójában a negyedik és az ötödik fejezet az, ami – véleményem szerint – igazán számot tarthat az önkénteseket is foglalkoztató civil-nonprofit szervezetek vezetői és koordinátorai érdeklődésére. A negyedik fejezet az önkéntesmenedzsment fő irányjaival, míg az ötödik a tudásalapú önkéntesség mintázataival foglalkozik.

E részek a disszertáció empirikus eredményei alapján íródtak, és komplex, négy szintű vizsgálati módszertanon (kérdőíves felmérés önkénteseket fogadó szervezetek, illetve önkéntesek körében, az Önkéntes Portfóliók kvalitatív elemzése, és kontrollcsoportos interjúk vizsgálat) alapultak.

A módszertanon belül teljesen újszerű megközelítésnek tekinthetjük az Önkéntes Portfólió identifikálását. Eszerint, az kérdőíves felmérések eredményei mentén az önkéntesség jelentős tanulási és kompetenciafejlődési potenciálja rajzolódott ki, és ennek alapján az Önkéntes Portfólió „olyan reflexív mérőeszközként került alkalmazásra, amely lehetővé teszi az önkéntes tevékenységek során megvalósuló informális és nem-formális tanulási folyamatok, valamint a megszerzett kompetenciák strukturált feltárását. A portfólióalapú megközelítés módszertanilag illeszkedett a kutatás andragógiai értelmezési keretéhez, mivel nem csupán az elsajátított készségek azonosítását tette lehetővé, hanem azok egyéni jelentéstartalomtulajdonításának és reflexív feldolgozásának vizsgálatát is” (D. Babos 2026:84). Kutatás módszertanilag a Portfólió „három egymással összefüggő eleme (a kompetenciafeltáró rész, az önkéntes útlevele és az önéletrajzi betétlap) együttesen biztosította az önkéntes

tevékenységek komplex elemzésének lehetőségét. A kompetenciafeltáró rész az önkéntesek önreflexív értelmezéseinek keresztül tette láthatóvá a tanulási folyamatokat; az önkéntes útlevele a tevékenységek időbeli és szervezeti kontextusát rögzítette; míg az önéletrajzi betétlap a megszerzett kompetenciák munkaerőpiaci relevanciáját emelte ki” (D. Babos 2026:84).

AJÁNLÁS

Az eredmények azt igazolták, hogy az Önkéntes Portfólió jelenleg az egyetlen hazai eszköz, amely kifejezetten az önkéntes tevékenység során szerzett kompetenciák strukturált dokumentálására és értelmezésére és ezzel kifejezetten az önkéntes tevékenység során szerzett kompetenciák validálására alkalmas.

Csak remélni tudjuk, hogy az Önkéntes Portfólió vizsgálati módszere mind több civil-nonprofit szervezeti vezető és koordinátor érdeklődését kelti fel és ennek következtében minél több szervezet körében alkalmazásra kerül.

IRODALOM

D. Babos Zsuzsanna (2019): *Az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata. Informális és nemformális tanulási folyamatok az önkéntes szektorban*. PhD. disszertáció. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskolája.

D. Babos Zsuzsanna (2026): *Híd az önkéntesség és a munkaerőpiac között. Az önkéntesség szerepe a tanulás, a kompetenciafejlődés és a munkaerőpiaci átmenetek rendszerében*. Budapest: ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

https://www.eltereader.hu/media/2026/05/D_BABOS.pdf Letöltve: 2026.08.30.